

KAS IR BIBLIOTĒKA?

APGŪSTOT ŠO TĒMU, TU NOSKAIDROSI,

- uzzināsi, kas ir bibliotēka;
- novērtēsi, kāda ir bibliotēkas nozīme cilvēka dzīvē.

1. Lasi un izpēti zīmējumā vārdus uz grāmatu muguriņām! Atrodi un izraksti tos vārdus, par kuriem tu esi domājis, lasot grāmatas!



2. Atceries grāmatas, kuras esi lasījis 4.–6. klasē! Iepazīsties ar šo grāmatu sarakstu!

- Vilis Plūdonis. "Eža kažociņš"
- Juris Zvirgzdiņš. "Mufa"
- Ieva Samauska. "Eņģelītis"
- Astrida Lindgrēne. "Madikena"
- Alans Aleksandrs Milns. "Vinnijs Pūks un viņa draugi"
- Ērihs Kestners. "Emīls un Berlīnes zēni"
- Anna Brigadere. "Sprīdītis"
- Ojārs Vācietis. "Sveču grāmata"
- Andrejs Upīts. "Sūnu Ciema zēni"
- Marģeris Zariņš. "Rūķi un pūķi"
- Māris Rungulis. "Kaķu ģenerālis"

3. Izvēlies 3 izrakstītos vārdus un pastāsti, kā tu katru no tiem saisti ar kādu no 4.–6. klasē izlasītajām grāmatām! Kāpēc tev šie vārdi ir svarīgi?

4. Pastāsti, kā tu iegūsti grāmatas vai nokļūsti pie tām!

5. Lasi uzziņu un noskaidro, ko mūsdienās saprot ar vārdu *bibliotēka*! Kuru no šī vārda nozīmēm tu pats lieto visbiežāk? Kāpēc?

UZZIŅAI

Vārds *bibliotēka* radies no diviem grieķu valodas vārdiem: *biblion* 'grāmata' un *thēkē* 'krātuve, noliktava'. Ar šo vārdu mūsdienās vispirms apzīmē kultūras un izglītības iestādi vai arī kādas organizācijas, citādas iestādes daļu, kurā krāj, apstrādā un glabā visdažādākos iespieddarbus un tos izsniedz lasītājiem.

Parasti jau ar iespieddarbiem tiek saprastas grāmatas. Taču ir tādas bibliotēkas, kurās tiek uzglabātas ne tikai grāmatas, bet arī rokraksti, skaņu ieraksti, filmas u. tml.

Par bibliotēku arī sauc ēku vai telpu, kurā atrodas šī iestāde vai tās daļa. Un visbeidzot – par bibliotēku dēvē grāmatu krājumu, kas paredzēts sabiedriskai vai vienīgi personiskai lietošanai. Bieži šāds krājums tiek īpaši sistematizēts jeb sakārtots.



Valmieras integrētās bibliotēkas lasītavā

6. Kāpēc, tavuprāt, lielāks daudzums grāmatu būtu kaut kā īpaši jākārtō?

7. Kā dažādos veidos ir iespējams kārtot grāmatas? Kurš no tiem tev šķiet pats labākais un ērtākais lietošanai?

8. Lasi fragmentu no spāņu rakstnieka Servantesa (1547–1616) darba “Dons Kihots” un pārdomā, no kā spējis atteikties tekstā raksturotais cilvēks sava vaļasprieka dēļ!

Kādā Lamančas ciematā, kura vārdu man nav patikas atcerēties, vēl nesen dzīvoja viens no tiem **idalgo**, kura mantība ir dzimtas šķēps, senlaicīgs vairogs, izdilis **kleperis** un medību suns.

(..) Mūsu idalgo gadu skaits tuvojās piecdesmitiem, viņš bija spēcīga auguma, sausnējs miesās, kalsenu seju, mēdza rītos celties ļoti agri un bija kaislīgs mednieks. (..)

Turklāt jāņem vērā, ka minētais idalgo savos vaļas brīžos (kādi viņam bija visu gadu) nodevās bruņinieku stāstu lasīšanai ar tādu patiku un aizrautību, ka gandrīz pavisam aizmirsa medības un savas mājas pārvaldīšanu; viņa zinātkāre un apmātība šai ziņā aizgāja tik tālu, ka viņš pārdeva vairākus hektārus aramas zemes, lai nopirktu bruņinieku grāmatas, un savāca tās savā mājā visas, kādas vien varēja iegūt.

9. Izskaidro, vai, tavuprāt, tas, ar ko nodarbojas idalgo, ir bibliotēkas veidošana! Pamato savas domas!

10. Kuras grāmatas tu izvēlētos un kā tu tās kārtotu, ja tev rastos iespēja veidot savu grāmatu krātuvi?

VĀRDNĪCA

idalgo – muižnieks viduslaiku Spānijā

kleperis – novājējais zirgs





VĀRDNĪCA

sekretārs – grāmatplaukts ar atvīktnēm un izvelkamu vai nolaižamu plātni rakstīšanai

oktants, sekstants – leņķu mērīšanas instrumenti, kurus lieto galvenokārt kuģošanā

grabažas –
1. veci, nolietoti priekšmeti;
2. trūcīga, mazvērtīga iedzīve;
3. nevajadzīgi priekšmeti

antikvariāts –
1. veikals, kas iepērk un pārdod senas lietas;
2. lietotu grāmatu un periodisko (preses) izdevumu veikals

11. Lasi fragmentu no norvēģu rakstnieka Justeina Gordera grāmatas “Sofijas pasaule” un iztēlojies telpu, kurā iegājusi Sofija! Kas tev šajā istabā šķiet visdīvainākais?

Viņi iegāja istabā. Šī bija dīvainākā no istabām, kādu Sofija savā mūžā bija redzējusi.

Alberto dzīvoja lielā dzīvoklī ar slīpiem griestiem. Griestos bija iestiprināts logs, pa kuru gaiša dienas gaisma plūda tieši no debesīm. Bet istabai bija arī logs uz pilsētu. Pa šo logu Sofija varēja pārredzēt visus veco namu jumtus.

Bet tomēr visvairāk Sofiju pārsteidza viss, kas atradās šajā lielajā telpā. Tā bija pieblīveta ar mēbelēm un lietām no augstākā mērā atšķirīgiem vēsturiskiem laikmetiem. Viens dīvāns, iespējams, bija no trīsdesmitajiem gadiem, vecs **sekretārs** – no iepriekšējā gadsimta beigām, un viens no krēsliem varēja būt vairākus gadsimtus vecs. Bet mēbeles nebija vienīgais, kas piesaistīja uzmanību. Plauktos un skapjos, cieši cita pie citas, stāvēja senas greznumlietišas un piederumi. Te bija veci pulksteņi un krūkas, piestas un kolbas, naži un zvani, rakstāmspalvas un grāmatu statīvi, **oktanti** un **sektanti**, kompasi un barometri. Viena siena bija pilnīgi noklāta ar grāmatām, bet te nebija tādu grāmatu, kādas var redzēt grāmatu veikalos. Arī grāmatas bija dažādu gadsimtu izdevumi. Pie sienām karājās zīmējumi un gleznas. Dažas varbūt bija pēdējo gadu desmitu darbi, bet daudzas gleznas bija ļoti vecas. Bez tam pie sienas karājās vairākas senas kartes. Uz vienas no tām Sognefjords atradās Trondelāgā, bet Trondheimas fjords kaut kur augstu, augstu ziemeļos...

Sofija vairākas minūtes neteica ne vārda. Viņa grozījās un skatījās visapkārt, līdz bija apskatījusi istabu no visām pusēm.

– Te savāks kopā pārāk daudz **grabažu**, – viņa beidzot teica.

– Nu, nu. Padomā, cik daudzu gadusimtenju vēsture tiek saglabāta šajā istabā. Es to nesauktu vis par grabažām.

– Vai tev šeit ir **antikvariāts** vai kaut kas tamlīdzīgs?

Alberto skatienā pavidēja raizes.

– Visi nevar atļauties nodalīt sevi no vēstures plūsmas, Sofij. Dažiem ir jāapstājas un jāpaceļ tas, kas paliek guļot šās plūsmas malās.

– Tas nu gan skan dīvaini.

– Bet tā ir, mans bērns. Mēs dzīvojam ne tikai savā laikā. Mēs katrs sevi glabājam arī savu vēsturi. Paturi prātā, ka visas šīs lietas, ko tu redzi šajā istabā, reiz ir bijušas gluži jaunas.

12. Kas līdzīgs ir bibliotēkai un tekstā aprakstītajai telpai?

13. Kāpēc Sofija visu, kas atradās šajā istabā, nosauc par grabažām? Ko tu atbildētu meitenei?

14. Ar kuru nozīmi Sofija lieto vārdu “grabažas”? Pamato savu viedokli!

15. Kā tu izproti Alberto sacīto par vēstures plūsmu un dažu cilvēku attieksmi pret to? Kas, tavuprāt, ir tie cilvēki, kuri paceļ to, “kas paliek guļot šās plūsmas malās”?

16. Izlasi vēlreiz Sofijas un Antonio dialogu un atrodi tajā teikumus, kurus varētu nosaukt par aforismiem!
17. Uzraksti savas pārdomas par atziņu, kas izteikta Antonio atbildē Sofijai pēdējā rindkopā!
18. Aplūko fotoattēlos redzamās bibliotēku ēkas Rīgā! Ko tu par tām jau zini un vari pastāstīt?



Vecā Latvijas Nacionālās bibliotēkas ēka K. Barona un Elizabetes ielas stūrī



Bijušās Misiņa bibliotēkas ēkas Skolas ielā fasādes fragments



Jaunā Akadēmiskās (Misiņa) bibliotēkas ēka Rūpniecības ielā

IEGAUMĒ!

Aforisms – īss, kodolīgs teiciens, kas izsaka kādu pabeigtu, vispārinātu domu vai vērtējumu; domugrauds.

2. DARBA LAPA



UZZINI VAIRĀK!

www.lnb.lv
www.acadlib.lv

19. Lasi atmiņu fragmentus no grāmatas “Zemes dēls ar zvaigžņu sirdi”, kas veltīta Viļņa Eihvalda piemiņai!

1. Eihvaldam bija lieliska bibliotēka, un no tās vienmēr varēja dabūt uz mājām palasīties kādu retumu.

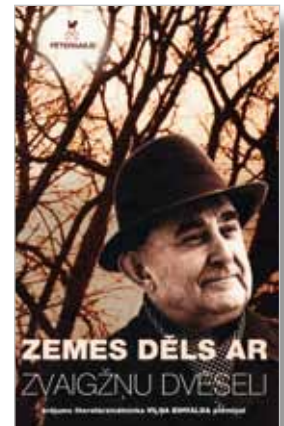
(Nora Ikstena, rakstniece)

2. Viņa mājas bibliotēkas pārblīvētie plaukti varēja kalpot par izsmalcinātas literārās gaumes vizītkarti. Sēnalām un nejaušībām tajos vietas nebija. Vilnis Eihvalds labprāt kavējās Raiņa, Friča Bārdas, Aleksandra Čaka, Veronikas Strēlertes sabiedrībā.

(Valda Čakare, literatūras un teātra zinātniece)

3. Diendienā Eihvaldu varēja sastapt Misiņa bibliotēkā (sauktā par Misiņiem) Skolas ielā; interesantās lekcijas, .. uzziņas nāca ar darbu. Gribēju rakstīt – “grūtu darbu”, bet tad nebūtu precīzi. Lasīšana viņam nebija grūts darbs, tā sagādāja Vilnim īstenu prieku, baudu.

(Anda Kubuliņa, literatūras zinātniece un kritiķe)



3. – Daudz grāmatu esmu pircis, no daudzām vēlāk šķīries, jo aiz muļķības biju iegādājies arī nevajadzīgas grāmatas. Ja man būtu normāls dzīvoklis, tad piecas istabas būtu pilnas ar grāmatām, bet te nav vietas.

Man ir daži izdevumi, kas piederējuši Fricim Bārdam. Es, protams, saprotu, ka tagad tiem vieta ir Raiņa muzejā, bet... Pēckara gados atsevišķas grāmatas turēt mājās bija riskanti. (..)

Nekādas elektronikas un citu smalkumu man nav. Grāmatas man te ir vienīgā vērtība.

(Vilnis Eihvalds, literatūzinātnieks un pedagogs)

UZZIŅAI

VĀRDNĪCA

bibliofils – cilvēks, kas aizrautīgi krāj grāmatas; grāmatu draugs

etažere – neliels grāmatplaukts

Vilnis Eihvalds (1928–1998) – izcils literatūrzinātnieks un studentu ļoti iemīļots un cienīts pasniedzējs Latvijas Universitātē.

Jānis Misiņš (1862–1945) ir vecākās un pilnīgākās grāmatu krātuves pamatlicējs, kas ziedojis visu mūžu, lai to izveidotu. “Esmu savā mūžā krājis grāmatu pie grāmatas, un gan jau katra no tām noderēs savā reizē..” – tā par savu darbu ir izteicies izcilais latviešu **bibliofils**. Daudzu gadu gaitā J. Misiņa darbs ticis mērķtiecīgi papildināts, un šobrīd to var dēvēt par “bibliotēku bibliotēkā”. Tās oficiālais nosaukums ir Latvijas Universitātes Akadēmiskās bibliotēkas Misiņa bibliotēka.

“Tajā ēkā, kur Misiņa bibliotēka atradās līdz šim, bija tā mājīgāk un ērtāk. Es tur biju labi iedzīvojies. Jaunā ēka mūsu apstākļiem diezgan grandioza. Telpas plašas, tajās izvietotas Misiņa mēbeles – spoguļi, krēsli, **etažeres**.”

(Vilnis Eihvalds)



*Imants Ziedonis
(1933-2013)*

20. Pastāsti, kāds iespaids tev ir radies par literatūzinātnieku Vilni Eihvaldu!
Kāda nozīme viņa dzīvē bija grāmatām un bibliotēkai?

21. Lasi tekstus un pārdomā, kas tajos ir kopīgs un kas – atšķirīgs!

1. Bibliotēka man liekas vislaimīgākā vieta cilvēka dzīvē. Kad es ganos lasīju grāmatu, man likās, ka visas govīs ir paēdušas. Kad es bibliotēkā lasu grāmatu, man liekas, ka to lasa, ir lasījuši visi cilvēki, visi citi arī, un ka nu beidzot es tikai kļūstu par cilvēku, tikpat gudru, labu un skaistu kā visi citi. Bibliotēkas ir paātrinājuma vietas. Bibliotēkā mēs uzvaram, mēs kļūstam pašskaistāki daudz ātrāk nekā citādi: nekā ģenētiskajā iedzimtības gaitā, nekā vēsturiskās pieredzes ceļā, nekā skolu audzināšanā. Bibliotēkā mūsu kultūrgriba rod apgarotību lielo garu klātbūtnē, tā realizējas bez dramatiskas spēku piepūles. Varbūt šī arī ir – šī gribas apgarotība – tā specifiskās laimes sajūta, kas tevi pārņem bibliotēkā.

(Imants Ziedonis, dzejnieks)

2. Kad Montēnam bija 38 gadi, viņš aizgāja no visiem amatiem, viņa tēvs bija miris, viņš saņēmis mantojumu, tā ka materiālā ziņā varēja iztikt. Kopš tā laika viņa mīlākā vieta bija bibliotēka tornī, kur visas 48 **sijas ornamentēja** citāti, kas **konspektīvi** izteica viņa pasaules uzskatu. No viņa bibliotēkas 1000 grāmatām mums zināmi tikai 250 virsraksti. Šai tornī viņš bija neaprobežots valdnieks. Montēns nožēlo katru, kam nav tādas mazas telpas, kurā var palikt viens pats un pats sevī. *“Manuprāt, vieglāk ir vienmēr būt vienam pašam nekā nekad nepalikt vienatnē.”* Viņš dienu vadīja gan lasot, gan **meditējot**, gan uzmetot savas skrejošās domas. Grāmatas, kas viņu garlaikoja, viņš nelasīja. Visvairāk viņš mīlēja tās grāmatas, kas kāpina pašatzīšanos un palīdz atrast pareizo dzīvesveidu. Kaut gan viņš grāmatas mīlēja kā dzīvus cilvēkus, tad tomēr nebija tādas grāmatas, pie kuras viņš ilgstoši būtu kavējies. *“Bez mīlestības un tīksmes man nekas neveicas.”*

(Zenta Mauriņa, rakstniece un filozofe)

UZZIŅAI

Mišels de Montēns (1533–1592) bija franču domātājs un rakstnieks; viņš ir studējis tieslietas, bijis Bordo pilsētas parlamenta loceklis un pat mērs. Viņa izcilākais sasniegums ir “Esejas” vairākos sējumos. Montēns atzina, ka pati lielākā vērtība ir cilvēks, taču tā vienlaikus ir mūžam mainīga būtne dažādos apstākļos.



VĀRDNĪCA

sija – līmeniski jeb horizontāli nostiprināta būves konstrukcija, parasti no koka vai metāla, ko izmanto celtniecībā

ornamentēt – rotāt ar ornamentiem; *šeit*: uzrakstīt, lai izskatītos kā rotājums

konspektīvi – īsi pateikt svarīgāko

meditēt – iegrimt, gremdēties dziļās pārdomās; kaut ko nopietni pārdomāt

22. Atrodi un izraksti no tekstiem vārdus, teikumus vai to daļas, kas, tavuprāt, prasa īpašu skaidrojumu!
23. Strādā pāri ar klasesbiedru! Izdomājiet savu skaidrojumu neparastajiem izteikumiem par bibliotēku!
24. Kurai Imanta Ziedoņa izteiktajai domai tu piekrīti, par kuru tu šaubies vai kurai nepiekrīti nemaz? Pamato savu viedokli!
25. Kas vieno Mišela de Montēna un Imanta Ziedoņa attieksmi pret bibliotēku?
26. Izstāsti saviem vārdiem, kāpēc bibliotēku var saukt par “vislaimīgāko vietu cilvēka dzīvē”? Stāstījumā izmanto arī savu vai kāda sev pazīstama lasītāja pieredzi!
27. Uzzīmē bibliotēku kā torni! Ornamentē to ar aforismiem no šajā mācību grāmatas nodaļā izlasītajiem tekstiem!

UZZINI VAIRĀK!

www.biblioteka.
valmiera.lv

28. Izpēti fotoattēlos redzamo Valmieras integrēto bibliotēku! Pastāsti, kāds priekšstats tev par to ir radies! Raksturo šo bibliotēku!



29. Izveido klipu, īsfilmu vai videoprezentāciju “Mirkļis bibliotēkā”, lai parādītu savu izpratni par bibliotēkas nozīmi tavā un klasesbiedru dzīvē un atklātu savu pieredzi, izmantojot bibliotēkas priekšrocības!

1. TEKSTS



30. Intervē kādu cilvēku, kuram ir personiskā bibliotēka! Uzraksti šo interviu! Ar intervijā uzmināto iepazīstini savus klasesbiedrus!